

SEÇİMLER VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ

Doç. Dr. Erol KÖKTÜRK

20 Ekim'de yapılan erken genel seçim, ülkemizde yeni bir dönemin umutlarını yaratmıştı. Yığılan ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunlar, bir seçimi kaçınılmaz kılıyordu. Sonunda seçim kararı verildi. Verildi ama, süre öylesine sınırlıydı ki, seçime "baskın seçim" yakıştırmaları yapıldı. Bu baskının sonuçlarının yarattığı tablo, koalisyonu zorunlu kılıyor ve hükümetin hemen kurulmasının da, kurulacak hükümetin icraatlarının da sancılı olacağını gösteriyordu. Nitekim hükümet, seçimin üzerinden ancak bir ay geçtikten sonra DYP ile SHP tarafından kuruldu.

ANAP hükümetlerinin yarattığı olumsuz ekonomik koşullarda yeni hükümetin ekonomik alandaki uygulamalarının öyle pek iç açıcı olmadığı herkesçe kabul ediliyor. Önemli olan, demokrasinin gerçek anlamda ülkemize yerleşebilmesi için siyasal alanda yapılacak olanlardır. Koalisyon ortakları seçim kampanyalarında ekonomik programlarından çok, demokratikleşmeyi, tek kişi egemenliğine son verip, parlamentonun ve halkın iradesini yeniden egemen kılmayı öne çıkarmışlardı. Çünkü 12 Eylülcüler parlamento ve siyasi partilere düşmanlığı bayrak edinmişler, halkın politikadan soğuması için her şeyi yapmışlardı. ANAP bu zihniyetin uzantısıydı ve sekiz yıllık iktidarı boyunca muhalefetin baskısı altında yaptığı yarım yamalak işleri transformasyon diye takdim etmesi de bu gerçeği değıştirmede.

Şimdi, ülkenin tam 11 yılına damgasını vurmuş olan otoriter, baskıcı, devleti yurttaşına karşı koruyan ve kollayan 12 Eylül zihniyetine karşı olan iki parti hükümeti kurdu. Bu hükümet Zincirbozan'dan Ankara'ya uzanan zorlu bir yürüyüşün sonunda kuruldu ve biz ondan icraat bekliyoruz.

Yapılacak ilk icraat geçmiş dönemin tahribatını ortadan kaldırmak, 12 Eylül'ün zayıflattığı, yoketmeye çalıştığı sivil toplumsal örgütlenmelere, meslek örgütlerine, sendikalara, vakıflara, hakkettiği yeri vermek, onları güçlendirmek, toplumsal rollerini ve işlevlerini artırarak sorunların çözümüne katkıda bulunmalarını sağlamaktır.

Sorunların çözümüne sivil örgütlenmelerin katılımı sorunların boyutları nedeniyle de çok önemlidir. Çünkü bazı sorunlara yerel düzeyde çözüm getirilemez. Bazıları ise ulusal düzeyde halledilemez. Bazıları aynı anda bir kaç düzeyde birden harekete geçilmesini gerektirir. Bir sorunu halletmenin mercii, yol ve yöntemleri her zaman aynı olamaz: zamanla değışebilir.

Böylesine karmaşıklaşmış ulusal ve uluslararası koşullarda akıl, mantık ve sağduyunun ışığında durumumuzu bütün çıplaklığıyla, görmek istediğimiz gibi değil, gördüğümüz gibi gözden geçirmek gerekir. Sorunlarımıza çözüm arayan eski siyasal yapılar ne ölçüde değışti? Karar mekanizmaları yeni sorunlara yeni çözümler getirebilecek, önemli değışimleri gerçekleştirebilecek yetenek ve cesaretle midir?

Bugün bakıyoruz, siyasal konularda ağızını açan hemen herkes, tüm dünyanın (hiç değilse kuzey yarıküresinin) demokratik, özgürlükçü, bireyin rolünü güçlendiren, devleti küçülten bir

yeniden yapılanmaya yöneldiğinden sözediyor. Askeri bir darbe sonucu iktidara oturmuş, sekiz yıl boyunca o darbenin getirdiği yasalara dayanarak tam bir tek adam yönetimi oluşturmuş, keyfi kararlarla bugünkü ekonomik sıkıntıların yaratıcısı durumundaki zat bile, kendisini siyasal rakipleriyle "Yeltsin-Gorbaçov" benzetmesiyle kıyaslamadı mı? Bütün bunlar nedensiz değildir. Demokrasi, kaçınılmaz olarak, bizim de kapımızı çalıyor ve bugüne kadar demokrasiyi yıkmaya çalışmış olanları bile koşullara uyum sağlamak zorunda bırakıyor. Aklımızı başımıza toplarsak, göreceğiz ki, bugün toplum yeniden demokratik yönde bir atılımın eşiğindedir. Karara bağlanması gereken birçok konunun, devlet başkanlarını, başbakanları, hükümetleri bir şey yapmaz hale getirecek kadar artması, siyasal katılımın da yayılması ve gerekliliğinin daha geniş kesimlerce kabul edilmesi açısından büyük bir fırsat yaratmaktadır.

Peki bu koşullarda biz ne yapıyoruz? Bu seçimlerde tek tek yurttaşlar olarak görevimizi, sandığa giderek yerine getirdik. Zaten bizden başka bir şey de istenmemiştir. Sandığa gitmek, demokrasilerde en son görevdir. Oysa bizde demokrasimizin başında da sonunda da sandık var. Herşey sandığa indirgeniyor. O sandık ve o sandıklar, bir süre sonra toz-kir içinde atıldıkları yerden çıkarılıyor ve yeniden önümüze konuyor. Ve yeniden buyur ediliyoruz.

Katılım, siyasete katılım, toplumsal yaşama katılım, ülkenin sorunlarının çözümüne katılım yolları açık değil. Var olan örgütlü olanaklar ise potansiyel kalıyor. Demokrasimiz bunlara ulaşamıyor. Ya da demokrasimiz bu potansiyellerden yararlanmayı beceremiyor henüz. Madalyonun öbür yüzünde ise, insanları siyasetten soğutma politikaları var. Yani "katmamak" için önemli çabalar harcanıyor. Sonuçta siyaset güven duyulmayan, önemsenmeyen bir olay durumuna getiriliyor. Halkın % 23.5'ü siyasete hiç güvenmiyor. Ancak yalnızca 19.3'ü çok güveniyor. Halkın % 60.7'si orduya çok güvenirken, yalnızca % 2'si orduya hiç güvenmiyor. Yani çağın gereği, sivilleşecek yerde arkerleşiyoruz.

Sivil toplum örgütleri bu seçimlerde, yine teğet durumunda kaldılar. Ne kendilerine bir şey soran oldu, ne de kendi sorumluluklarıyla geliştirdikleri öneriler seçmenlerin tercihlerine yansıtıldı. Gerçeği söylemek gerekirse, bunlar yalnızca yazıp-çizmekle olmuyor. Demokrasi denilen, bizim ülkemizde adı hep olmuş, ancak kendisi pek olamamış olayı yaşamakla olacak bu. Yani sorun, demokrasi sorunu.

Halka bakarken de, sivil toplum örgütlerine bakarken de, önerileri değerlendirirken de demokrasi kültürümüz belirleyici oluyor. O kültürün zayıf olduğu yerde kabalık, hoyratlık, saldırganlık, anlaşmazlık öne çıkıyor. Oysa o kültürün özünde ve o kültürü geliştirmenin temelinde yatan hoşgörü ve uzlaşma faktörleri hep fuluğ kalıyor. Herkes "anayasanın değiştirilmesi"nden dem vuruyor, ama uzlaşma olamıyor. Herkes 18 yaşa oy hakkı diyor, ama seçim yine yaşlılar seçimi oluyor. Herkes insanca bir çevre için önlemleri sıralıyor, tam bu sırada çevreye yapılan saldırılar sürüyor. Enflasyonda, özgürlüklerde söylemlerle gerçekleştirmeler arasında ciddi çelişmeler var.

Demokrasinin tabanı dar olunca, karar vericiler dar piramidin tepesinde aldıkları kararlarla dengeyi iyice bozabiliyor. Bu nedenle bu tabanı genişletmenin ortamları yaratılmalıdır. Bunun yolu ise sivil toplumu güçlendirmekten, sivil toplum örgütlerine bakışta resmi ideoloji gözlüklerini değiştirmekten geçiyor. Yani sivil toplum örgütlerinin demokrasinin dinamikleri değil emniyet sübapları olduğu artık tartışmasız kabul edilmelidir.

Yani meslek odaları, sendikalar, dernekler, kooperatifler, vakıflar ve diğer sivil toplum örgütleri ne kadar güçlü olurlarsa, demokrasimizin başına bir kaza gelme olasılığı o kadar azalacaktır. Belki de bu iyi bilindiği için bu alanın güçlenmemesi amacıyla elden ne gelir se yapıyor.

Yani bugün 160.000 kişilik mühendis-mimar ordusunun temsilcisi TMMOB seçim öncesi ve sonrası siyasi oluşumlara nasıl olur da Türkiye'nin sorunlarına bakışlarını aktaramaz? Ya da

nasıl olur da kendisinden tüm siyasi oluşumlar görüş almazlar? Ama öte yandan TMMOB Yasası'na 1983 yılında KHK'lerle eklenen hükümlerin kaldırılması için tüm ağızlardan niye söz verilmez? Toplumumuzun yeniden örgütlenmesinde kendi alanlarımızda edindiğimiz deneyimler bir potada neden değerlendirilmez? Nasıl olur da bizim demokratik bir devlet ve özgür bireylerden oluşan bir toplum projesi konusundaki görüşlerimiz başka platformlara çekilmek istenir?

Soruları artırmak olasıdır. Ancak bu seçimler bir kez daha gösterdi ki, sandık, demokrasi değildir. Ya da tersi: demokrasi, sandık değildir. Demokrasi daha fazla, büyük ve güzel bir şeydir. Bu güzel şey örgütsüz olmaz. Örgütlenmek bir çağdaşlık göstergesidir. Örgütlenmeden ve örgütlülükten çekinmemek gerekir. Çünkü toplumsal yaşamdaki süreklilik nedeniyle, siyasi yaşama yalnızca seçim dönemlerinde değil sürekli katılabilmenin yolu bulunmak zorundadır.

Bu, sivil toplumu yaratmakla olur. Bu amaçla, var olan sivil toplum örgütlerimizi daha iyi değerlendirme ve başka sivil toplum örgütlenmeleri için uygun toplumsal ve siyasal ortamlar yaratma ülkemizin geleceği için de özellikle önemlidir. Kurulacak yeni hükümetin en önemli icraatlarından biri bu olmalıdır. Hükümet sivil toplumsal örgütlenmelere, hangi amaçla olursa olsun, devletin müdahale alışkanlığını değiştirmelidir. Meslek örgütlerinin, yurttaş girişimlerinin gelişip güçlenmesi, geniş bir toplumsal tabana yayılması, devletin baskısından kurtulması, amaçlarını gerçekleştirebilmek için özgür bir çalışma ortamına kavuşması sağlanmalıdır.

Ülkede demokrasiyi kalıcı hale getirmek istiyorsak: yeni siyasal kurumlara duyduğumuz ihtiyacın yanısıra, yeni bir aile tipine, yani bir eğitim sistemine ve yeni bir haberleşme düzenine de ihtiyacımız var. Bütün bu yeni düzenlemeler, yeni enerji tabanı, yeni teknolojiler ve yeni sanayilerle sıkı sıkıya bağlı temel konulardır. Bu konular özgürce, geniş biçimde tartışılmazsa, ulusça önümüze çözüm diye konulan çözümsüzlüklere sarılmaya devam ederiz. Sorunların çözümü için çare, "iyi hükümetleri işbaşına getirmek" değil, siyasal yaşama silahlı karışmayı önlemek, demokrasiyi, sivil otoriteyi, halkın iradesini, devlete karşı bireyi ve toplumu güçlendirmektir. Toplumumuzda sivil demokratik kurumlar, örgütler ve gruplar en güvenilir hale geldiğinde, yenileşmenin, değişimin ve gelişmenin yolunu da açmış olacağız. Unutmayalım, dünya ölçeğinde demokrasiye, demokratik olmayan yol ve yöntemlerle ulaşılmış bir tek toplum örneği bile yoktur.